

آیت جهاد و اجتهاد...

تاریخ تشیع پیوسته نظاره‌گر مظلومیت مجاهدانی است که همواره در سایه اندیشه و عمل، این مشعل فروزان را بر فراز جای رفعت آدمی، روشن نگاه داشته و با بذل هستی خویش، این سترگ مذهب مبارزه را سرافراز و باشکوه، بر تارک تاریخ نشانده‌اند. شهید آیت‌الله محمدباقر صدر، ستاره فروزانی است که در این هم‌آوردگاه دشوار، تنها به اندیشیدن و نظریه‌پردازی بسنده نکرد و جان بر سر راه آرمان خویش نهاد و تمامی هستی خویش را نثار راهی کرد که جز به مدد همت بزرگمردانی جزا، در جهانی سراسر ظلمت و جور، گشوده نخواهد شد و نیز گشوده نخواهد ماند. سرگذشت شهید صدر، سرگذشت غربت اسلام است در عصر ناجوانمردیها و ستمها. در این نبرد نابرابر، مصلحان واقعی جز درد و رنج و شکنجه و شهادت، راهی فراروی خویش ندارند و این روایت دیرپای تشیع است که با اندیشه می‌شکفتد و با شهادت می‌بالد. شهید آیت‌الله محمدباقر صدر، با روحی نواندیش، در عرصه‌ای سراسر حقد و تنگ نظری، والاترین پیامها را در گوش جان مشتاقان زمزمه کرد و با پشتوانه عظیم فکری و نبوغی بی‌همتا، در فرصتی اندک، تأثیری شایسته رفعت روح و والایی اندیشه خویش را بر جان جستجوگران حقیقت باقی نهاد. او پیوسته در اندیشه اصلاح بود و رخت و انفعال حوزه علمیه نجف، روحش را می‌آزرد. اسلام را به نیکی می‌شناخت و بر تمامی جنبه‌های آن احاطه‌ای شگفت‌آور داشت، از همین رو از سویی مورد حقد کسانی بود که آن همه شایستگی را در یک جوان بر نمی‌تافتند و از سعایت و کینه‌ورزی، لحظه‌ای نمی‌آسودند و از سوی دیگر آماج ایادی امپریالیسم انگلیس و آمریکا بود که پیوسته، بیش و پیش از تمامی داعیه‌داران شناختن این بزرگان، شایستگیهای ایشان را ارزیابی می‌کنند و در پی نابودی آنانند، زیرا به درستی می‌دانند که در آوردگاه خرد و اندیشه، یارای مواجهه با آنان را ندارند و تنها کسانی که پایه‌های استعمار را متزلزل خواهند ساخت، جز عالمان نواندیش و نستوه، نیستند.

شهید صدر، با شیوه‌ای متقن، متین، استوار و سبکی نو، به باز بینی کلام، عقاید و معارف اسلامی همت گماشت و با موشکافی عالمانه و دقتی محققانه، به شایستگی از عهده پاسخگویی به پرسشهایی که مقتضیات زمانه ایجاب می‌کردند، برآمد. آگاهی از علوم جدید، همراه با تفسیر نوینی از معارف دینی، حتی دانشمندان منصف غیر مسلمان را نیز به تحسین و تکریم وی واداشت. وی زمان شناس بود و آگاه به تکلیف در عصر خویش. کاستیهای حوزه‌ها را نیک می‌شناخت و با تیزبینی عالمانه، حوزه‌های علوم دینی را آسیب‌شناسی کرد و به حوزویان آموخت که در عصر جدال ایمان و کفر، چه رسالت سنگینی را بر دوش دارند و جز به مدد تلاش و زمان آگاهی و علم، قادر نخواهند بود پاسخگوی مؤمنان ژرف‌اندیشی باشند که چشم امید به آنان دارند.

زیرکی وی در امر سیاست، دشمنان را به هراس واداشت و بارقه‌های

امید را در دل دوستان، برافروخت. حیات کوتاه او، سراسر مشحون از آثار گرانبگویی است که هر یک به تنهایی، بسیاری از شبهات و ابهامات را پاسخگو هستند و زمان بسیار باید سپری شود تا دگر باره مادر گیتی همچو او فرزند بزاید و خردورزان، رفعت اندیشه‌های وی را دریابند.

این یادمان هدیه‌ای است در حد بضاعت گردآورندگان آن در تجلیل از شخصیت سترگی که بسیاری از ابعاد شخصیت وی ناگفته و مبهم مانده‌اند. مادر این یادمان به جد کوشیده‌ایم تا تمامی ابعاد زندگی وی را به شایستگی بررسی کنیم و اگر در این مقال، کاستی دیده می‌شود، بی تردید از عدم دستیابی ما به اسناد و مدارک بیشتر ناشی می‌شود، وگرنه بسیاری از نکات و به ویژه اسناد و تصاویر ارائه شده در این ویژه‌نامه، از تازگی قابل اعتنایی برخوردارند و قطعاً مخاطبان منصف، این نکته را تأیید خواهند کرد. باشد که این مختصر، مرضی خاطر آن نابغه دوران باشد که حضورش، اندیشه اش و آثارش، مایه فخر و مباهات عالم تشیع است.

• سردبیر

